

radioaktív bomlás radioactive decay	Bizonyos atommagok spontán, energia-felszabadulással járó átalakulása másik atommaggá nagy energiájú sugárzás kibocsátása közben.
atommag nucleus	Az atomnak az a része, amely az atom tömegének túlnyomó részét tartalmazza. Protonok és neutronok alkotják. vagy: Elektronjaitól megfosztott atom.
nukleon nucleon	Protonok és neutronok közös neve.
izotóp isotope	Azonos rendszámú, de különböző tömegszámú atommag/atom.
izobár isobar	Azonos tömegszámú, de különböző rendszámú és neutrons számú atommag/atom.
izoton isoton	Azonos számú neutronot tartalmazó, de eltérő rendszámú atommag/atom.
izomer mag isomer nucleus	Azonos rendszámú és tömegszámú, de különböző energiaállapotú atommag.
nukleogenezis eredetű izotóp nucleogenesis isotope	Olyan stabil vagy radioaktív izotóp, mely a nukleogenezis során keletkezett.
primordiális izotóp primordial isotope	lásd: nukleogenezis eredetű izotóp
nukleogenezis nucleogenesis	Az elemek/atommagok keletkezése az univerzumban.
kozmozogén izotóp cosmogenic isotope	A kozmikus sugárzás hatására a légkörben folyamatosan keletkező atommag.
Mattauch-szabály Mattauch's rule	Páratlan tömegszámúknál egy, páros tömegszámúknál pedig gyakran két vagy több stabilis magot is találunk, amelyeknek a rendszáma kettővel tér el egymástól.
egyszerű radioaktív bomlás simple radioactive decay	Olyan radioaktív bomlás, amelyben egy lépésben egy radioaktív atommagból egy atommag keletkezik.
bomlási állandó decay constant	Radioaktív bomlás sebességi állandója.
felezési idő half-life	Az az időtartam, amely alatt a radioaktív magok száma felére csökken.

átlagos élettartam average life-time	Az az idő, amely alatt a radioaktív magok száma e-ad részére csökken.
aktivitás activity	Az időegységre eső magbomlások száma.
radioaktív intenzitás radioactive intensity	Adott mérési körülmények között (relatív mérés) időegység alatt észlelt részecskék/fotonok száma. Arányos az aktivitással, az arányossági tényező a mérési határfok.
elágazó radioaktív bomlás branching decay	Olyan radioaktív bomlás, amelyben egy lépésben egy radioaktív atommagból két atommag keletkezik különböző bomlásmódok eredményeképpen.
sorozatos radioaktív bomlás successive decay	Olyan radioaktív bomlás, amelynek első lépésében egy radioaktív atommagból egy másik radioaktív atommag keletkezik, ami értelemszerűen tovább bomlik. Több bomlási lépés követheti egymás.
radioaktív bomlási sor radioactive decay series	A sorozatos radioaktív bomlások eredményeképpen keletkező, egymással genetikus kapcsolatban álló atommagok rendszere.
anyaelem parent nuclide	A radioaktív bomlás kiinduló atommagja.
leányelem daughter nuclide	A radioaktív bomlás során keletkező bomlástermék.
tranziens egyensúly transient equilibrium	Az anyaelem és a leányelem aktivitásának hányadosa időben állandó.
kurrens egyensúly current equilibrium	lásd: tranziens egyensúly
szekuláris egyensúly secular equilibrium	Az anyaelem és a leányelem aktivitása egyenlő.
alfa-bomlás alpha decay	Jellemzően nagy rendszámú és tömegszámú atommagok bomlásmódja, melynek során a rendszám kettővel, a tömegszám négygel csökken. A kilépő alfa-részecske két protonból és két neutronból álló hélium atommag.
Geiger-Nuttall szabály Geiger-Nuttall's rule	Az alfa-bomló mag bomlási állandója és a sugárzás energiája, illetve az energiával arányos hatótávolsága közötti összefüggés.
negatív béta-bomlás negative beta decay	Ha a neutronok száma túl nagy a protonok számához képest, akkor negatív béta-bomlás történik, melynek során a magok tömegszáma nem változik, rendszáma viszont eggyel nő és a negatív béta-részecske mellett egy antineutrínó is kilép a magból.

pozitív béta-bomlás positive beta decay	Ha a neutronok száma túl kicsi a protonok számához képest, akkor pozitív béta-bomlás történik, melynek során a magok tömegszáma nem változik, rendszáma viszont eggyel csökken és a pozitív béta-részecske mellett egy neutrínó is kilép a magból.
elektronbefogás electron capture	Az elektronbefogás (EX, vagy EC bomlás) során a mag a belső (K vagy L) elektronhéjról fog be elektront a következő átalakulás közben: $p^+ + e^- \rightarrow n + \bar{\nu}$
pozitron positron	Pozitív töltésű, de minden más tulajdonságában az elektronnal megegyező részecske (antirészecske).
karakterisztikus röntgensugárzás characteristic X-ray	Jól meghatározott energiájú elektromágneses sugárzás, mely a belső elektronhéjak közötti elektronátmenet során szabadul fel.
fékeződési röntgensugárzás Bremsstrahlung	Folytonos spektrumú elektromágneses sugárzás, mely az elektronoknak a mag erőterében való fékeződésekor keletkezik. Ha az elektron ugyanabból az atomból származik, amely magerőterében fékeződik, belső fékeződési röntgensugárzásról beszélünk.
Auger-elektron Auger electron	A gerjesztett, elektronhiányos atomból kilépő további elektronok.
Gamma-sugárzás Gamma radiation	Jól meghatározott energiájú elektromágneses sugárzás, mely a mag energiaszintjei közötti átmenet során szabadul fel.
izomer átalakulás isomeric transition	Radioaktív bomlások kísérőjelensége, amikor a leányelem atommagja gerjesztett állapotú. A gerjesztett állapot gamma-fotonok kibocsátásával szűnik meg.
spontán hasadás spontaneous fission	Nagy tömegszámú magokra jellemző folyamat, amelyben a mag spontán két kisebb tömegű magra hasad, ha a keletkező magok tömegének összege kisebb, mint a kiindulási mag tömege.
hatótávolság range	A sugárzás és az anyag együttes tulajdonsága: az a távolság, amelyben az adott fajtájú és energiájú sugárzás energiája az adott anyagban nullára csökken.
annihiláció annihilation	A pozitív és a negatív béta-részecske közötti reakció, melynek eredményeképpen általában két 0,51 MeV energiájú gamma-foton keletkezik, és ezek 180° szögben távolodnak el egymástól. Kis valószínűséggel előfordul, hogy a két részecske összeolvad, és egy 1,02 MeV energiájú γ -foton keletkezik, még ritkában három részecske is létrejöhet, melyek összes energiája 1,02 MeV.
Cserenkov-sugárzás Cherenkov radiation	Nagy energiájú β -részecskék dielektikumban való áthaladáskor a közeg dipól molekúlaikat rendezik (ha nincsenek permanens dipólok, akkor indukálnak is). A részecske elhaladása után a rendezettség megszűnik, a rendezettséghez szükséges energia elektromágneses hullámok (fényfotonok) formájában sugárzódik ki.

szóródás scattering	A sugárzó részecskéknek az atom különböző részeiről (elektronhéj, magerőtér, mag) történő visszaverődése, melynek eredményeként a részecske mozgásiránya megváltozik. Rugalmas szórás esetén a részecske energiája nem változik, rugalmatlan szórás esetén viszont igen.
önabszorpció self-absorption	A sugárzás elnyelődése abban a mátrixban, ahol a sugárzást kibocsátó nuklidok jelen vannak.
fotoeffektus photoelectric effect	Ha a gamma-sugárzás energiája összemérhető az anyagban levő valamelyik elektron kötési energiájával, akkor a gamma-foton teljes energiáját átadja az elektronnak. Az energia az elektron kilökésére és annak mozgási energiájára fordítódik. Elektronhiányos, gerjesztett állapot jön létre, amelynek karakterisztikus röntgenfotonok vagy Auger-elektronok kibocsátásával szűnik meg.
Compton-szóródás Compton scattering	Gamma-fotonok rugalmatlan szóródása a héjelektronokon, melynek során a gamma-foton mozgásiránya és energiája megváltozik. Az energiaváltozás a szóródás szögétől függ. Mivel a szóródás 2π térszögben történik, azonos energiájú gamma-fotonokból széles energiaszórásban keletkeznek gamma-fotonok.
párképződés pair-formation	Ha a gamma-foton energiája nagyobb, 1.02 MeV, akkor az atommag erőterében a gamma-foton egy elektronná és egy pozitronná alakulhat.
magreakció nuclear reaction	Egy (besugárzó) részecske és egy atommag (target) rugalmatlan ütközése, melynek eredménye egy új atommag és egy kilépő részecske. Pl: ${}^{14}_7\text{N}(\alpha, p){}^{17}_8\text{O}$
fluxus flux	Időegység alatt egységnyi felületre érkező részecskék száma.
hatáskeresztmetszet cross-section	A magreakciók valószínűségére jellemző fizikai mennyiség, a reakciósebessége állandóval analóg fogalom. Egysége a barn, $1 \text{ barn} = 10^{-28} \text{ m}^2$.
hordozómentes radioaktív izotóp carrier-free radioactive isotope	Olyan radioaktív készítmény, amely az adott elemből csak annak radioaktív nuklidját tartalmazza, az adott elem stabil izotópjait nem.
neutronaktivációs analízis neutron activation analysis	Olyan analitikai módszercsoport, amelynek során a mintát neutronokkal sugározzuk be, és a neutronnal lejátszódó magreakciók termékeit, ill. azok radioaktív sugárzását (elsősorban gamma-sugárzását) használjuk a kémiai elemzésre.
neutronokkal kiváltott maghasadás fission induced by neutrons	Olyan magreakciót, ahol a nagy tömegszámú atommag lassú neutronok hatására két kisebb magra hasad, eközben további neutronok keletkeznek és igen nagy energia szabadul fel.
termonukleáris reakció	Kb. 10^8 K hőmérséklet felett a kis atommagok nagyobb magokká

thermonuclear reaction	egyesülnek (fúzió). A csillagok energiatermelő reakciói, legfontosabb a hidrogén héliummá való átalakulása lépcsőzetes folyamatban.
atomreaktor nuclear reactor	Olyan műszaki alkotás, amelyben lassú neutronokkal, szabályozott körülmények között maghasadási reakciót hajtunk végre energiatermelés céljából.
fűtőanyag fuel	^{235}U , esetleg ^{239}Pu , ^{241}Pu , leggyakrabban dioxid formájában.
moderátor moderator	Atomreaktorokban a hasadási folyamatban keletkező gyors neutronok lelassítására szolgáló kis rendszámú anyag, pl. víz, nehéz víz, grafit, stb.
szabályozás regulation	Az atomreaktorban lejátszódó láncreakció sokszorozási tényezőjének beállítására szolgáló eljárás neutronelnyelő anyagok segítségével. A durva szabályozás rudakkal (kadmium, bór-karbid), a finom szabályozás a primerköri vízben oldott bórsavval történik.
sokszorozási tényező multiplication factor	A sokszorozási tényező (k) megadja, hogy egy hasadásban keletkezett primer neutron (n_p) hány új szekunder neutron (n_{sz}): $k = \frac{n_{sz}}{n_p}$ Ha értéke 1, akkor a reaktor kritikus, ha < 1 , szubkritikus, ha > 1 , akkor szuperkritikus.
hűtőközeg coolant	Az atomreaktorban a hasadási reakcióban felszabaduló energia elvezetésére szolgáló közeg, pl. víz.
primer kör primary circuit	Az atomreaktor azon egységei, amelyek a hasadóanyagot tartalmazó fűtőelemekkel közvetlenül érintkeznek.
szekunder kör secondary circuit	Az atomreaktor azon egységei, amelyek a hasadási reakcióban keletkező energia elvezetését szolgálják, de a primer körrel csak hőcserélőkön keresztül érintkeznek.
besugárzó dózis irradiation dose	A besugárzási dózissal fejezzük ki azt a sugárzás-mennyiséget, amely egy kilogramm száraz levegőben egy coulomb azonos előjelű iont hoz létre gamma- vagy röntgensugárzás által (C/kg).
elnyelt dózis absorbed dose	Egy kilogramm anyag által elnyelt sugárzási energia. Mértékegysége: J/kg = Gy (gray)
egyenérték dózis equivalent dose	A különböző típusú radioaktív sugárzások különböző mértékű biológiai hatást hoznak létre. Ezt az egyenérték vagy ekvivalens dózis kiszámításával vehetjük figyelembe, amit úgy kapunk, az elnyelt dózis értékét megszorozzuk egy, a sugárzás természetére jellemző tényezővel (sugárzási súlytényező). Egysége a sievert, Sv = sugárzási súlytényező $\times$ Gy.
effektív dózis effective dose	Az emberi test egészét érő sugárdózis. Számítása: az egyes szerveket érő egyenérték dózist szorozzuk az adott szervre vonatkozó ún. szöveti súlytényezővel, majd ezeket az értékeket összegezzük. Egysége a sievert.

dózteljesítmény dose rate	Ha a radioaktív sugárzás hosszú időn keresztül folyamatosan érkezik, jellemzésére a dózteljesítményt használjuk, amelyet a fent említett dózisok és a beérkezésükhöz szükséges idő hányadosaként számíthatunk ki.
radiolízis radiolysis	A sugárzás hatására létrejövő kémiai átalakulás.
determinisztikus sugárhatás deterministic effect	A determinisztikus hatásról akkor beszélünk, amikor valamely küszöbdózis fölött valamilyen sugárkárosodás egészen biztosan bekövetkezik, és annak súlyossága függ az elszennvedett dózistól.
sztochasztikus hatás stochastic effect	A sztochasztikus hatás azt jelenti, hogy bizonyos mennyiségű sugárdózis elszennvedése esetén egyes fatális megbetegedések valószínűsége adható meg, és nincs küszöbdózis.
ALARA-elv ALARA principle	As low as reasonable achievable: a sugárzás kockázatainak ésszerű határig történő csökkentése.
holtidő dead time	Az az idő, amely alatt a sugárzás mérésére szolgáló detektorok egy sugárzó részecske/foton beérkezését követően nem képes újabb részecske/foton észlelésére.
diszkriminációs tényező discrimination factor	A radioaktív izotópok biológiai felvételét jellemző érték, mely egyes elemek hasonló biológiai viselkedésén alapul. Megmutatja, hogy a különböző élő szervezetek vagy a talaj képes-e felhalmozni a radioaktív izotópokat. Pl. Sr-90 esetén: $\frac{N_{\text{Sr-90}}}{N_{\text{Ca}}}$ ahol $N_{\text{Sr-90}}$ a ^{90}Sr aktivitása 1 g mintában, N_{Ca} a kalciumionok mennyisége ugyancsak 1 g mintában.
transzferfaktor (TF) transfer factor	A radioaktív izotópok átlépésére jellemző mennyiség a biológiai folyamatok során, pl. a talaj/növény, növény/állat átmenetekben. A diszkriminációs tényezők hányadosaként számítható. Pl. Sr-90-izotópra: $TF = \frac{\left(\frac{N_{\text{Sr-90}}}{N_{\text{Ca}}}\right)_{\text{növény}}}{\left(\frac{N_{\text{Sr-90}}}{N_{\text{Ca}}}\right)_{\text{talaj}}}$
effektív felezési idő $(t_{1/2 \text{ eff}})$ effective half-life	A radioaktív izotópok felezési ideje élő szervezetben. A fizikai ($t_{1/2 \text{ fiz}}$) és a biológiai felezési időből ($t_{1/2 \text{ biol}}$) számítható az alábbi módon: $\frac{1}{t_{1/2 \text{ eff}}} = \frac{1}{t_{1/2 \text{ fiz}}} + \frac{1}{t_{1/2 \text{ biol}}}$
reprocesszálás reprocessing	Atomreaktorok kiégett fűtőelemeinek kémiai feldolgozása.